

სექსუალური განათლების სწავლების საფირობა ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში

სალომე ხაჭომია

დოქტორანტი

გრიგოლ რობაქიძის სახ. უნივერსიტეტი

აბსტრაქტი

სექსუალური განათლება ახალგაზრდებს პირად ურთიერთობასა თუ ჯანმრთელობაზე სწორი შეხედულებების ჩამოყალიბებაში ეხმარება. იგი მოიცავს ინფორმაციას სექსუალური ძალადობის, არასასურველი ორსულობის, სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებებისა და გენდერული თანასწორობის საკითხებზე. მისი სწავლების მთავარი მიზანია ახალგაზრდების დახმარება, რომ მათ ჰქონდეთ პოზიტიური შეხედულება სხვადასხვა საკითხის მიმართ. სექსუალური განათლება ხელს უწყობს ჯანსაღ და ჰარმონიულ ურთიერთობებს და ეხმარება ადამიანებს, გააცნობიერონ გენდერული თანასწორობის არსი. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგ ქვეყანაში სექსუალური განათლება შეისწავლება პედაგოგების მიერ, ზოგიერთ მათგანში ის აკრძალულია, რამაც შეიძლება ხელი შეუწყოს სექსუალური ძალადობისა და არასასურველი ორსულობების ზრდას. ამის გათვალისწინებით, სექსუალური განათლების სწავლება მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ინფორმაციის გავრცელებასა და სწორი გადაწყვეტილებების მიღებაში.

გარკვეულ ქვეყნებში, როგორცაა შვედეთი, სექსუალური განათლება სკოლის სასწავლო პროგრამებშია ინტეგრირებული და ეს აისახება საზოგადოების რეპროდუქციული ჯანმრთელობის კეთილდღეობაზეც. ნიდერლანდებში, ადამიანის სქესობრივი განათლების შესახებ ინფორმაცია, ბალის ასაკიდან შეისწავლება. საქართველოში ეს საკითხი დღემდე განხილვის თემას წარმოადგენს, რაც განპირობებულია რელიგიური თუ კულტურული ფაქტორებით. 2018 წლიდან, სკოლებში ახალი საგანი „მე და საზოგადოება“ შემოიღეს, რომელიც მოსწავლეებს სექსუალური განათლების საკითხებთან მიმართებით, გარკვეული ცოდნის მიღებაში ეხმარება.

კვლევა ეყრდნობა განათლების მეცნიერების თეორიებს, რომლებიც გადმოსცემენ იმ მთავარ არსს, თუ რისთვის არის მნიშვნელოვანი სექსუალური განათლების სწავლება. ერთ-ერთი მათგანი არის ჰოლისტური განათლების მიდგომა, რომელიც დაფუძნებულია იმ აზრზე, რომ სექსუალური განათლება, ერთი მხრივ საჭიროა ბიოლოგიური ანატომიის შესახებ ცოდნის გასაღრმავებლად, ხოლო მეორე მხრივ, ემოციური და სოციალური საკითხების გასააზრებლად. ჰოლისტური განათლების თეორიის თანახმად, სექსუალური განათლება ადამიანის სექსუალულობის შესახებ სრულყოფილ ცოდნად მოიცავს.

აქვე აუცილებელია ხაზი გაესვას ჯანმრთელობის განათლების თეორიას, რადგან სექსუალური განათლების სწავლებაში მოიაზრება არასასურველი ორსულობისა თუ სხვადასხვა დაავადებისგან თავის დაცვის მექანიზმები. თუ ახალგაზრდებს სექსუალური განათლების შესახებ ცოდნა ექნებათ, მათ მეტი რამ ეცოდინებათ საკუთარ რეპროდუქციულ ჯანმრთელობაზეც. სწორი ინფორმაციის მიღებაში, აუცილებელია მასწავლებელთა გადამზადება და სწორი სახელმძღვანელოების შერჩევა.

კვლევის ძირითად მიზანს წარმოადგენს სექსუალური განათლების ინტეგრირების მეთოდების პოვნა საგანმანათლებლო სფეროში საქართველოსა თუ საერთაშორისო

მასშტაბით. ასევე, მისი სწავლების შედეგების ასახვა ახალგაზრდების ურთიერთობების ფორმირებაზე და ბარიერების წარმოჩენა სექსუალური განათლების დანერგვის კუთხით. ნაშრომი მიემართება იმ ძირითადი იდეისკენ, თუ რა შედეგები შეიძლება მოიტანოს სექსუალური განათლების სწავლებამ ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში. ასევე, განხილულია სხვადასხვა ქვეყნის მაგალითზე არსებული რეკომენდაციები, თუ როგორ შეუძლიათ ახალგაზრდებს უსაფრთხო და სასარგებლო გადაწყვეტილების მიღება სექსუალურ თუ გენდერულ საკითხებთან მიმართებით.

ნაშრომი დაფუძნებულია, საერთაშორისო და ადგილობრივი პრაქტიკის შედარებითი ანალიზის მეთოდოლოგიაზე, სექსუალურ განათლებასთან მიმართებით. კვლევა ეყრდნობა ხარისხობრივ და რაოდენობრივ მეთოდს, რომელიც მოიცავს როგორც სტატისტიკურ ანალიზს, ასევე ინტერვიუებს, სახელმძღვანელოებს, საერთაშორისო ორგანიზაციების ანგარიშებს, სხვადასხვა ქვეყნის პრაქტიკასა და სტატისტიკას.

მისი კვლევითი ჩარჩო მოიცავს სექსუალური განათლების სწავლების ზემოქმედებას ახალგაზრდების რეპროდუქციულ ჯანმრთელობასა თუ პირად ურთიერთობებზე. მთავარ სამიზნე ჯგუფებს წარმოადგენენ მოსწავლეები, მშობლები და მასწავლებლები.

საკვანძო სიტყვები: სექსუალური განათლება, სექსუალობა, არასასრულწლოვანი ორსულობა, რეპროდუქციული ჯანმრთელობა

შესავალი

სექსუალური განათლება წარმოადგენს მაღალი ხარისხის სწავლების მეთოდების ერთობლიობას, რომლის საშუალებითაც ახალგაზრდა იძენს ცოდნას ადამიანის სექსუალობის შესახებ, რაც თან ახლავს გარკვეული შეხედულებების ჩამოყალიბებას.

ნაშრომის აქტუალობა გამოიხატება იმაში, რომ სექსუალური განათლება არა მხოლოდ სექსუალური ანატომიისა და რეპროდუქციული ფუნქციების გაცნობას, არამედ ასევე თანასწორობის, გენდერისა და სექსუალური ორიენტაციის საკითხების გაცნობასაც მოიცავს. ამასთან, ახალგაზრდებისთვის აუცილებელია სწორი, სრულფასოვანი და ადეკვატური ინფორმაციის მიწოდება. ეს საკითხები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია განვითარებადი ქვეყნების, მათ შორის საქართველოს კონტექსტში, სადაც სექსუალური განათლების საკითხზე ხშირად არც საუბრობენ და მასთან დაკავშირებული მრავალი წინააღმდეგობა არსებობს.

საკვლევი საკითხის მნიშვნელობას წარმოადგენს ის ფაქტი, რომ სექსუალური განათლების ტენდენციები, პრაქტიკა და დამოკიდებულებები მნიშვნელოვნად განსხვავდება სხვადასხვა ქვეყნებში, რაც ქმნის ნაყოფიერ ნიადაგს ნაშრომში შესასწავლი იდეების და მიდგომებისათვის. სხვადასხვა ქვეყნების მაგალითების და მიდგომების მიმოხილვა, საქართველოსთვის საინტერესო და მნიშვნელოვანი ცოდნის წყაროა, რომ შეძლოს სექსუალური განათლების სისტემის დახვეწა და ინტეგრაცია ადგილობრივ საგანმანათლებლო პროგრამებში.

ნაშრომში განხილულია სხვადასხვა ქვეყნის მაგალითი, რომლებიც შეირჩა სექსუალური განათლების სწავლებისა და დამოკიდებულებების მრავალფეროვნების მიხედვით. განათლების სისტემაში, სექსუალური განათლების ინტეგრაციის დონის მიხედვით რამდენიმე ქვეყანა გამოირჩევა, რომელთა შორისაა შვედეთი, ნიდერლანდები, აშშ. გარკვეული ქვეყნები, მათ შორის, საქართველო, სომხეთი და აზერბაიჯანი, შეირჩა იმ თვალსაზრისით, რომ მათში შეფერხებულია სექსუალური განათლების სწავლების პროცესი, რაც ძირითადად განპირობებულია შეხედულებების გამო.

ქვეყნები შერჩეულია ამერიკის, ევროპისა და კავკასიის რეგიონებიდან, რაც ზოგადად სურათს ქმნის, თუ როგორი გარემოებაა სექსუალური განათლების სწავლების თვალსაზრისით. შერჩეული ქვეყნების მაგალითით, ვიგებთ, თუ რა გავლენას ახდენს სექსუალური განათლების პრაქტიკები რეპროდუქციულ ჯანმრთელობაზე, ახალგაზრდების ცნონიერებაზე და განვითარებაზე. არსებული ნიმუშების საფუძველზე, შესაძლებელია ნაადრების ორსულობის, დაავადებების, ძალადობის შემცირება, ინფორმირებულობის გაზრდა სექსუალურ და გენდერულ საკითხებთან მიმართებით.

თანამედროვე და სრულყოფილი სექსუალური განათლება დაეხმარება ახალგაზრდებს უკეთ გაუმკლავდნენ გენდერულ და სექსუალურ გამოწვევებს, რაც, საბოლოო ჯამში, იმოქმედებს საზოგადოების ჯანმრთელობასა და კეთილდღეობაზე.

1. სექსუალური განათლების დეფინიცია და მიზნები

სექსუალურ განათლებაში მოიაზრება ადამიანის ორგანიზმში მიმდინარე ცვლილებები, არასასურველი ორსულობისგან თავის დაცვის გზები, ძალადობის სახეები და ა.შ.¹

სექსუალური განათლება ახალგაზრდებს აძლევს საშუალებას, რომ ჰქონდეთ საჭირო ინფორმაცია რეპროდუქციული ჯანმრთელობის შესახებ. ეს მათ დაეხმარებათ, სექსუალობის შესახებ, დადებითი ხედვა შეექმნათ.²

სექსუალური განათლება პირდაპირ კავშირშია სექსუალობასთან, რაც მიმართულია სექსუალური ლტოლვის დაკმაყოფილებასთან. ეს ასევე შეიძლება განიმარტოს, როგორც ადამიანის ორგანიზმის თანდაყოლილი მოთხოვნა, რომელიც გამოიხატება ფიქრებში, ფანტაზიებში, დამოკიდებულებებში. სექსუალობის ზოგიერთი მახასიათებლები გენეტიკურადაა განპირობებული, დანარჩენი კი სოციალიზაციის პროცესში ფორმირდება.³

მოზარდი გოგონები და ახალგაზრდა ქალები ძალიან მგრძნობიარენი არიან სქესობრივი გზით გადამდები ინფექციების (სგგი) მიმართ, მათ შორის ადამიანის იმუნოდეფიციტის ვირუსის (აივ).⁴

გაეროს ბავშვთა ფონდის 2021 წლის მონაცემებით, მსოფლიოში დაახლოებით 15 მილიონი გოგონა 18 წლამდე ქორწინდება. მოზარდის ორსულობასთან დაკავშირებული რისკის ფაქტორები ქმნის ბიოლოგიურ, ემოციურ, სოციალურ და ეკონომიკურ გამოწვევებს.⁵

1.1. სექსუალური განათლების სწავლების უპირატესობები

სექსუალური განათლების არსის გაგება, ახალგაზრდებს აარიდებს არასასურველ ორსულობასა და სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებების გავრცელებას. სექსუალური განათლება ხელს უწყობს ჯანსაღ და ჰარმონიულ ურთიერთობებს, სადაც ორივე მხარე

¹ World Health Organization (WHO). Sexual and Reproductive Health. https://www.who.int/health-topics/sexual-health#tab=tab_1 [უ. გ. 15.01.2025].

² UNESCO. International Technical Guidance on Sexuality Education.

<https://www.unesco.org/sdg4education2030/en/knowledge-hub/comprehensive-sexuality-education> [უ. გ. 15.01.2025].

³ The American Psychological Association (APA). Human Sexuality – Sexual orientation and gender diversity. <https://www.apa.org/topics/lgbtq> [უ. გ. 15.01.2025].

⁴ Starrs AM, et al. Accelerate progress - “Sexual and Reproductive Health and Rights for All”, report of the Guttmacher-Lancet Commission. Lancet. P-139. 2018.

⁵ Azevedo WFD, et al. Complications in adolescent pregnancy: “systematic review of the literature”. Einstein (São Paulo). P-13. 2015.

პატივს სცემს ერთმანეთს. ასევე ის ეხმარება ადამიანებს, გაეცნონ გენდერულ თანასწორობასა და ფასეულობებს და გაიაზრონ თითოეული მათგანი.⁶

2012 წელს, სექსუალური განათლების მომავლის ინიციატივამ, გამოუშვა ეროვნული სექსუალური განათლების სტანდარტები, რაც 2020 წელს განახლდა, ეროვნული სექსუალური განათლების სტანდარტების სახელწოდებით. მისი მიზანია, თანმიმდევრულად და გასაგებად გაცემული სახელმძღვანელოს არსებობა, რომელიც მოიცავს სექსუალური განათლების აუცილებელ, მინიმუმ არსებით შინაარსსა და უნარებს. მასში მოიაზრება ჯანსაღი ურთიერთობები, ანატომიისა და ფიზიოლოგიის ცოდნა, მოზარდთა სექსუალური განვითარება, გენდერული იდენტობა და გამოვლინება, სექსუალური ორიენტაცია.⁷

სექსუალური განათლება მჭიდროდაა დაკავშირებული ჰომოფობიისა და სექსუალობის საკითხებთანაც. ჰომოსექსუალობა ერთი მხრივ მეცნიერების სფეროშია გადასული, თუმცა ნაწილი დაავადებადაც აღიქვამს და ხშირად ჰომოფობია მის დისკრიმინაციაში გამოიხატება.⁸

ტრანსფობიისა და ჰომოფობიის არსის იდეა მდგომარეობს იმაში, რომ ქალი და კაცი ერთმანეთისგან სრულიად განსხვავებული კატეგორიებია, რომელთაც ინდივიდუალური სურვილები და ქმედებები გააჩნიათ.⁹

იმ ადამიანებს, რომლებიც არსებულ იდეას ეთანხმებიან, არ სურთ არავისთან ურთიერთობა, ვისაც სექსუალობის ნორმების მიმართ განსხვავებული შეხედულება აქვთ და მათთვის საშიშროებას წარმოადგენენ.¹⁰

სექსუალობის ნორმები ყალიბდება იმ მტრობის საფუძველზე, რომელსაც განსხვავებული სექსუალური ორიენტაცია იწვევს. თანასწორი ადამიანების ერთმანეთისგან განსხვავება თანასწორობის უფლებასთან კავშირში ვერ იქნება.¹¹

2. სექსუალური განათლების სწავლება საქართველოში

სექსუალური განათლების სწავლების შესახებ ქვეყნების ნაწილს დადებითი შეხედულება აქვს და სკოლებში ისწავლება, დანარჩენს კი უარყოფითი და მოზარდებს ამის შესახებ ინფორმაცია არ აქვთ. ამ ტიპის განათლების საჭიროების შესახებ დისკუსია არ წყდება და ხშირად ფასეულობებთან შეუთანხმებლობაშიც მოდის.¹²

საქართველოს სასწავლო პროგრამაში არსებობს სახელმძღვანელო, რომლის მხოლოდ რამდენიმე გვერდი ეთმობა სექსუალური განათლების საკითხს.¹³

აღნიშნულ ინფორმაციას სექსუალური განათლების შესახებ ეთმობა ცალკე თავი, რომელსაც პედაგოგები ხშირ შემთხვევაში არ გადიან და მოსწავლეებს მოუწოდებენ,

⁶ Human Rights Campaign - Legal Resources. Constitutional Law and Sexual Orientation. <https://www.hrc.org/> [უ. გ. 15.01.2025].

⁷ National Sexuality Education Standards (by the Future of Sex Education Initiative). Future of Sex Education Initiative. 2012. <https://www.futureofsexed.org/> [უ. გ. 15.01.2025].

⁸ Weinberg, G. Society and the Healthy Homosexual. Historical Studies on Homophobia and Transphobia. 1971.

⁹ Butler, J. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. 1990.

¹⁰ UN Free & Equal Campaign (United Nations). <https://www.unfe.org/> [უ. გ. 15.01.2025].

¹¹ Foucault, M. The History of Sexuality, Volume 1: An Introduction. 1978.

¹² Women's Fund in Georgia. Public Health Studies and Reports from NGOs. <https://2020.womenfundgeorgia.org/en/> [უ. გ. 15.01.2025].

¹³ საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო. <https://www.mes.gov.ge/> [უ. გ. 15.01.2025].

სახლში მიიღონ წიგნში მითითებული გარკვეული ინფორმაცია. არის შემთხვევებიც, როცა გოგონებს და ბიჭებს ინდივიდუალურად უტარებენ მსგავს თემებზე გაკვეთილებს. გარკვეული არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ ყოფილა მცდელობები, რომ სექსუალურ განათლებაზე პროექტები მომზადებულიყო მოსწავლეების მხრიდან, თუმცა ეს საკმაოდ კომპლექსურ საკითხს წარმოადგენს. ეს ფაქტი გამოწვეულია როგორც მშობლების, ასევე რიგ შემთხვევებში, ეკლესიის მხრიდან წინააღმდეგობით.¹⁴

ფსიქოლოგთა ნაწილის აზრით, მოზარდთან საუბრისას აუცილებელია ორსულობამდე გასავლელი ეტაპების გაანალიზება, რადგან საკითხი საკმაოდ დიდ სირთულესთანაა დაკავშირებული. მათივე თქმით, არასრულწლოვან გოგონების ორსულობას შესაძლოა სექსუალური განათლების შესახებ ინფორმაციის ნაკლებობა იწვევდეს.¹⁵

არსებობს მოსაზრება, რომ ადრეული ქორწინება შესაძლოა გამოწვეული იყოს სექსუალური განათლების შესახებ არასრულყოფილი ინფორმაციით, რაც ასევე უარყოფითად აისახება ქალის ორგანიზმზეც, რომელიც ფიზიკური დატვირთვის არ არის მზად ადრეულ ასაკში.¹⁶

2.1. გარკვეული ქვეყნების გამოცდილება: სექსუალური განათლების სწავლება

სექსუალური და რეპროდუქციული განათლების მიღების შესახებ პრაქტიკა განსხვავებულია, ზოგ ქვეყანაში გავრცელებულია, ზოგან კი შეზღუდული. ისეთი ქვეყნების სკოლებში, როგორიცაა, ნორვეგია, შვედეთი, ფინლანდია, სექსუალური განათლება მოსწავლეთა პროგრამებში შედის. სექსუალური განათლება მოიცავს სოციალური და ემოციური ასპექტების განხილვას.¹⁷

იმასთან დაკავშირებით, უნდა ისწავლებოდეს თუ არა სექსუალური განათლება, ერთგვარი შეხედულება არ არსებობს, რადგან აზროვნება განსხვავდება როგორც ქვეყნების, ასევე თუნდაც კონკრეტული ქვეყნის საზოგადოების წევრების მხრიდან.¹⁸

სომხეთის სკოლებში ახალგაზრდები სექსუალური განათლებით უზრუნველყოფილნი არ არიან, რადგან ეს საკითხი მათთვის საკმაოდ მგრძნობიარედ აღიქმება. მასწავლებლებს ამ მიმართულებით ტრენინგები არ უტარდებათ და შესაბამისად მათი მხრიდან მოსწავლეებისადმი სწორი ინფორმაციის მიწოდება არ ხდება. ფსიქოლოგებისა თუ პროფესიონალების გარკვეული ნაწილი სექსუალური განათლების შესახებ სრულყოფილ კურსს ითხოვენ, რომელიც იქნება ყოვლისმომცველი. ეს შესაძლებელს გახდის სასკოლო სისტემაში გეგმის ინტეგრირებას, რომლითაც მოსწავლეები სწორ ინფორმაციას მიიღებენ რეპროდუქციული განათლების შესახებ.¹⁹

¹⁴ სახალხო დამცველის ანგარიში. ადრეულ ასაკში ქორწინება, გამოწვევები და გადაჭრის გზები. 2016. <https://ombudsman.ge/geo/siakhleebi/sadjaro-debatebi-adreul-asakshi-qorwineba-gamowvevebi-da-gadachris-gzebi> [უ. გ. 15.01.2025].

¹⁵ რესპონდენტის ინტერვიუ. 2024.

¹⁶ იქვე.

¹⁷ The American College of Obstetricians and Gynecologists. Comprehensive Sexuality Education. 2016. <https://www.acog.org/clinical> [უ. გ. 15.01.2025].

¹⁸ The American College of Obstetricians and Gynecologists. Comprehensive Sexuality Education. 2016. <https://www.acog.org/clinical> [უ. გ. 15.01.2025].

¹⁹ UNESCO. Comprehensive Sexual Education. 2023. <https://education-profiles.org/northern-africa-and-western-asia/armenia/~comprehensive-sexuality-education> [უ. გ. 15.01.2025].

სომხეთში ყოველწლიურად ფიქსირდება პედოფილიის შემთხვევები, რაც შესაძლოა სექსუალური განათლების ნაკლებობის გამო იყოს გამოწვეული. იმისათვის, რომ ახალგაზრდები ყველანაირ სიტუაციას მომზადებულები შეხვდნენ, სექსუალური განათლებით უზრუნველყოფა აუცილებელია.²⁰

არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციების მხრიდან სომხეთში სექსუალური განათლების ხელშეწყობისთვის მცდელობები ყოფილა. მაგალითად, ზოგიერთმა ორგანიზაციამ ჩაატარა ცნობიერების ამაღლების კამპანიები ახალგაზრდებისთვის, მასწავლებლებისთვის და მშობლებისთვის, რათა შეეფასებინათ ის ხარვეზები, რომელსაც ფორმალური განათლება აკლია. ეს ინიციატივები ხშირად ფოკუსირებულია რეპროდუქციულ ჯანმრთელობაზე, გენდერულ თანასწორობასა და სქესობრივი გზით გადამდები ინფექციების პრევენციაზე.²¹

აზერბაიჯანის სასკოლო პროგრამაში შეტანილია ინფორმაცია მოზარდთა სექსუალური განათლების შესახებ. იქიდან გამომდინარე, რომ ახალგაზრდებს არ აქვთ სრულყოფილი ინფორმაცია და ხშირად კითხვებსაც ვერ სვამენ, საჭირო მასალას სოციალური მედიის მეშვეობით იღებენ. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ აზერბაიჯანში ნაადრევი ორსულობის მაღალი მაჩვენებელია და ეს ხშირად განპირობებულია იმ ფაქტით, რომ სექსუალური განათლებისა თუ რეპროდუქციული ჯანმრთელობის შესახებ მართებული ინფორმაცია არ აქვთ. ხელოვნურად ორსულობის შეწყვეტის განსაკუთრებით მაღალი მაჩვენებელი ფიქსირდება აზერბაიჯანის რაიონებში.²²

1955 წლიდან შვედეთის სასკოლო პროგრამაში სექსუალური განათლების სწავლება სავალდებულო გახდა და ამ მიმართულებით ის წამყვან ქვეყანას წარმოადგენს. სექსუალური განათლების შესახებ ინფორმაცია მოსწავლეებს ჯერ კიდევ მე-5 კლასის მასალიდან მიეწოდებათ და მათი ცოდნა თანდათანობით ღრმავდება. ამ ყოველივედან გამომდინარე, შვედეთში გაცილებით დაბალია არასასურველი ქორწინებისა და ორსულობის ხელოვნურად შეწყვეტის მაჩვენებელი. საზოგადოების დიდ ნაწილს მრავალი წელია გააზრებული აქვს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში სექსუალური განათლების სწავლების საჭიროება.²³

შვედეთში არსებობს სპეციალური კურსები, რომელსაც მასწავლებლები გადიან, რათა შემდგომში სექსუალური განათლების სწავლება შეძლონ. სექსუალური განათლება ახალგაზრდებს საშუალებას აძლევს, რომ მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე, სწორად წარმართონ თავიანთი სექსუალური ცხოვრება, ასევე პასუხისმგებლობით მოეკიდონ გადაწყვეტილებებს. ამ ინფორმაციის ცოდნა მათ ეხმარებათ იმის განსაზღვრაში, თუ რა არის სწორი და რა არასწორი. შვედეთში საზოგადოების ნაწილს მიაჩნია, რომ სექსუალური განათლება თავისი არსით მჭიდროდაა დაკავშირებული გენდერული თანასწორობის საკითხებთან. ამ თემის ირგვლივ დისკუსია დღემდე გრძელდება და შესაძლოა მომავალში მართებული განვითარებაც მოყვეს.²⁴

ალბანეთში სექსუალური განათლების შესახებ შემუშავებულია კანონი, რომელიც ჯერ კიდევ 2012 წელს ამოქმედდა. ალბანეთის სასკოლო პროგრამაში შესულია ინფორმაცია სექსუალური განათლების შესახებ, რომელიც ახალგაზრდებს საგნების მეშვეობით

²⁰ რესპონდენტის ინტერვიუ. 2024.

²¹ UNESCO. Comprehensive Sexual Education. 2023. <https://education-profiles.org/northern-africa-and-western-asia/armenia/~comprehensive-sexuality-education>. [უ. გ. 15.01.2025].

²² UNFPA. Sexual and Reproductive Health in Azerbaijan: Challenges and Opportunities. 2015.

²³ UNESCO. International Technical Guidance on Sexuality Education. 2018.

²⁴ Swedish Government Report. Sexual Education in Swedish Schools: A Historical Overview. 2015.

მიეწოდებათ. მასალა განაწილებულია სამი სხვადასხვა საგნის მეშვეობით ასაკების შესაბამისად, რომელშიც მოიაზრება 10-12, 12-16 და 16-18 წლის მოზარდები. ქვეყანაში ინტენსიურად მიმდინარეობს მასწავლებლების გადამზადება სპეციალური პროგრამებით, რომ შემდეგ სწორად მიაწოდონ საკითხის არსი იმ მოსწავლეებს, რომლებზეც გათვლილია ეს კონკრეტული საგნები. ალბანეთის მოსახლეობისა და განვითარების ფონდის მეშვეობით, პედაგოგები აწვდიან არსებულ მასალას ახალგაზრდებს და ამით საშუალებას აძლევენ, რომ გადაწყვეტილებები შეძლებისდაგვარად თავად მიიღონ.²⁵

ნიდერლანდები, სექსუალური განათლების სწავლების ეფექტურობის თვალსაზრისით, გამორჩეული ქვეყანაა. ეს აიხსნება იმ ფაქტითაც, რომ მოზარდთა ორსულობის ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი სწორედ ამ კონკრეტულში ფიქსირდება. სექსუალური განათლების სწავლება ასევე დაკავშირებულია გენდერული თანასწორობისა და ჰომოსექსუალობის საკითხებთანაც. სკოლებში აღიარებულია ცოდნა იმის შესახებ, რომ ერთი და იგივე სქესის წარმომადგენლების სიყვარული სავსებით ნორმალურია. ნიდერლანდებში სექსუალურ განათლებასთან დაკავშირებული საკითხები ღიად განიხილება და ყველას აქვს საკუთარი აზრის გამოხატვის საშუალება. ახალგაზრდებს პატარა ასაკიდანვე აქვთ გადამდები დაავადებებისა თუ მათი თავიდან აცილების შესახებ ინფორმაცია. აქედან გამომდინარეა გამოწვეული ის ფაქტიც, რომ ნიდერლანდებში სხვა ქვეყნებთან შედარებით, დაავადებების გამოვლენის კუთხით, ბევრად დაბალი მაჩვენებელია.²⁶

ამერიკის სასკოლო გარემოში, ახალგაზრდებს სექსუალური განათლების შესახებ სრულყოფილი ინფორმაცია მიეწოდებათ. ამაში მოიაზრება ის ფაქტი, რომ მათ სხვადასხვა სახის საკითხებს ასწავლიან. ერთი მხრივ, უზიარებენ რჩევებს, ქორწინებამდე სქესობრივი ცხოვრებისგან თავის შეკავების იდეაზე, ხოლო მეორე მხრივ, სექსუალური განათლების შესახებ კომპლექსურ და სრულ ინფორმაციას აწვდიან.²⁷

ამერიკის შეერთებულ შტატებში ჩატარებული კვლევების თანახმად, ამერიკელი მოზარდების განათლება რეპროდუქციული ცოდნისა და უსაფრთხო სქესობრივი ცხოვრების თვალსაზრისით, ჩამორჩება ევროპელი ახალგაზრდების ცოდნას და ამას გარკვეული შედეგებიც მოწმობს.²⁸

ბრიტანეთში სექსუალური განათლების სწავლების შესახებ აზრი ორად არის გაყოფილი. საზოგადოების ნაწილი, მათ შორის პროფესორები და მასწავლებლები, აუცილებლად მიიჩნევენ სასკოლოში პროგრამაში მის არსებობას, ხოლო რელიგიური პირები ხშირად ამ მოსაზრების წინააღმდეგნი არიან.²⁹

სექსუალური განათლების სწავლება მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ახალგაზრდებისთვის და მათ საშუალებას აძლევს, სრული პასუხისმგებლობით მიიღონ გადაწყვეტილება თავიანთ არჩევანზე.³⁰

დასკვნა

სექსუალური განათლება გულისხმობს ადამიანის სექსუალობის შესახებ სრულყოფილ ცოდნას, რომელიც მოიცავს ფიზიკურ, ემოციურ და სოციალური ასპექტებს. ის

²⁵ Ministry of Health, Albania. National Reproductive Health Strategy 2012-2020: A Focus on Youth Education. 2012.

²⁶ UNFPA. Sexual Health and Rights: Evidence and the Netherlands. 2021.

²⁷ Guttmacher Institute. Sexual Education in U.S. Schools: Abstinence-Only vs. Comprehensive Approaches. 2017.

²⁸ Journal of Adolescent Health. "Abstinence and Comprehensive Sex Education: A Review of U.S. Programs". 2014.

²⁹ National Society for the Prevention of Cruelty to Children. "The Role of Parents and Religious Groups in Shaping Sex Education Policies in the UK". 2019.

³⁰ World Health Organization. "Sex Education and Young People's Health: A Review of the Evidence". 2013.

ითვალისწინებს სექსობრივი გზით გადამდები დაავადებების, არასასურველი ორსულობის და სხვა სექსუალურ ჯანმრთელობის საკითხების შესწავლას, რაც ხელს უწყობს ახალგაზრდებს უკეთესი გადაწყვეტილებების მიღებაში.

სკოლის მოსწავლეები იღებენ ინფორმაციას ადამიანის ანატომიის, რეპროდუქციული სისტემისა თუ ემოციური აპექტების შესახებ, თუმცა ეს მხოლოდ ნაწილია იმისა, რასაც სექსუალური განათლების სწავლება მოიცავს. მათ, პატარა ასაკიდანვე უნდა მიეწოდოთ ინფორმაცია სექსუალობის, გენდერისა თუ სხვა ურთიერთობების შესახებ.

მოზარდებისთვის სექსუალური განათლება მოიცავს ისეთ თემებს, როგორიცაა სექსობრივი გზით გადამდები დაავადებები, ქალისა და მამაკაცის რეპროდუქციული ჯანმრთელობა, გენდერული იდენტობა, ემოციური კავშირი და ა.შ.

მსოფლიო მასშტაბით, სექსუალური განათლების სწავლების მიმართულებით, ინდივიდუალური პრაქტიკები და მიდგომები არსებობს. ეს გამოწვეულია იმ ფაქტით, რომ ყველა ქვეყანაში განსხვავებული კულტურაა და შესაბამისად საზოგადოების აზროვნებაც განსხვავდება. უპირველესად, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება გარემო პირობებს, თუ როგორ ოჯახში იზრდება ახალგაზრდა, რა შეხედულებები აქვთ სექსუალური განათლების სწავლების შესახებ. მათ ინფორმაცია სექსუალური ჯანმრთელობის შესახებ მიეწოდებათ მშობლებისგან, შემდეგ კი სკოლაში იღებენ გარკვეული სახის ცოდნას. ახალგაზრდების აზროვნება ამ საკითხთან მიმართებით რამდენიმე ეტაპად ყალიბდება.

გარკვეულ ქვეყნებში განსაზღვრულია სახელმძღვანელოები და ის მოიცავს სექსუალური განათლების სწავლების სტანდარტებს. არსებობს სექსუალური აღზრდის განახლებული და დახვეწილი მიდგომები, რომელიც დაყრდნობილია ფსიქოლოგების, სექსოლოგებისა და სპეციალისტების რჩევებზე. თანამედროვე სექსუალური განათლება მოიცავს ძალადობის პრევენციის, უფლებების დაცვის, გენდერული იდენტობის მიმართ ტოლერანტობის საკითხებს. ზოგიერთი ქვეყანა განიცდის სირთულეებს ამ მიმართულებით, რადგან სექსუალური განათლების პოპულარიზაციას მართებულად არ მიიჩნევენ.

შვედეთი, ნიდერლანდები და სხვა ევროპული ქვეყნები განსაკუთრებით პროგრესულები არიან ამ მიმართულებით, სადაც სექსუალური განათლება სავალდებულოა და მისი სწავლება ადრეულ ასაკში იწყება. ამ ქვეყნებში მოზარდებს ეძლევათ კომპლექსური ცოდნა, რომელიც მოიცავს როგორც ბიოლოგიას, ასევე სექსუალური ლტოლვისა და გენდერული თანასწორობის საკითხებს.

საქართველოში სექსუალური განათლება სკოლის პროგრამაში ნაწილობრივია შეტანილი, მაგრამ საზოგადოება და განსაკუთრებით რელიგიური ინსტიტუტები ხშირად ეწინააღმდეგებიან მას. მიუხედავად იმისა, რომ "მე და საზოგადოება" გაკვეთილების საშუალებით გარკვეული ცოდნა მიიღება, ეს არ არის საკმარისი. ამის შედეგად, საზოგადოებაში გავრცელებული შეხედულებები და არაკომფორტული დამოკიდებულებები სექსუალური განათლების მიმართ ხელს უწყობს ნაადრევ ორსულობისა და სექსუალური ძალადობის შემთხვევების ზრდას.

სექსუალური განათლების ინტეგრირება სკოლის პროგრამებში მნიშვნელოვნად შეამცირებს სექსობრივი გზით გადამდები დაავადებების და არასასურველი ორსულობის რისკებს. ასევე, ის ხელს შეუწყობს მოზარდების სოციალურ და ემოციურ განვითარებას. პედაგოგების გადამზადება და სწორი ინფორმაციის მიწოდება აუცილებელია, რათა მოზარდები უკეთ აღჭურვილნი იყვნენ სექსუალური განათლების საკითხებზე.

ქვეყანაში აუცილებელია დაინერგოს სახელმწიფო დონის პოლიტიკა, რომლის მიზანი იქნება სექსუალური განათლების ინტეგრაცია სკოლის სასწავლო პროგრამაში. ამასთან ერთად, საჭიროა, ისეთი სასწავლო კურსების შესწავლა, რომელიც მხოლოდ ფიზიოლოგიურ ასპექტებზე არ იქნება ორიენტირებული, არამედ მოიცავს როგორც გენდერულ, ისე სოციალურ ასპექტებსაც.

ნაშრომის თეორიული მნიშვნელობა ხაზს უსვამს იმ ფაქტს, რომ სექსუალური განათლების სწავლება მოიცავს გენდერული თანასწორობის, რეპროდუქციული ჯანმრთელობის, არასასურველი ორსულობისა და დაავადებების ასპექტებს და დიდი ცვლილებების საწყისი შეიძლება იყოს, რაც აისახება ახალგაზრდების განვითარებაზე. პრაქტიკული მნიშვნელობა გვიჩვენებს სხვადასხვა ქვეყნის გამოცდილებას, რის საფუძველზეც, საქართველოში მიდგომები შეიძლება შეიცვალოს და დაიხვეწოს. კვლევა გამორჩეულია იმიტაც, რომ მასში რელიგიურ თუ კულტურულ წინააღმდეგობებზეც არის ყურადღება გამახვილებული.

საერთაშორისო გამოცდილებაზე დაყრდნობით, სექსუალური განათლების სწავლება აუცილებლობას წარმოადგენს, თუმცა საქართველოში ეს თემა დღემდე გარკვეულ სირთულეებთან ასოცირდება, რაც კულტურული თუ რელიგიური შეხედულებებითაც შეიძლება აიხსნას. საქართველოში სექსუალური განათლების სწავლება უნდა გაძლიერდეს, რადგან სხვა შემთხვევაში, საზოგადოება საგანმანათლებლო თუ სოციალური პრობლემების წინაშე იქნება.

ბიბლიოგრაფია

1. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო. <https://www.mes.gov.ge/> [უკანასკნელად გადამოწმდა 15.01.2025];
2. სახალხო დამცველის ანგარიში. ადრეულ ასაკში ქორწინება, გამოწვევები და გადაჭრის გზები. 2016;
<https://ombudsman.ge/geo/siakhleebi/sadjaro-debatebi-adreul-asakshi-qorwineba-gamowvevebi-da-gadachris-gzebi> [უკანასკნელად გადამოწმდა 15.01.2025];
3. Azevedo WFD, et al. Complications in adolescent pregnancy: “systematic review of the literature“. Einstein (São Paulo). 2015;
4. Butler, Judith, Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. 1990;
5. Foucault, Michel, The History of Sexuality, Volume 1: An Introduction. 1978;
6. Guttmacher Institute. Sexual Education in U.S. Schools: Abstinence-Only vs. Comprehensive Approaches. 2017;
7. Human Rights Campaign - Legal Resources. Constitutional Law and Sexual Orientation. <https://www.hrc.org/> [უკანასკნელად გადამოწმდა 15.01.2025];
8. Journal of Adolescent Health. "Abstinence and Comprehensive Sex Education: A Review of U.S. Programs". 2014;
9. Ministry of Health, Albania. National Reproductive Health Strategy 2012-2020: A Focus on Youth Education. 2012;
10. National Sexuality Education Standards (by the Future of Sex Education Initiative). Future of Sex Education Initiative. 2012. <https://www.futureofsexed.org/> [უკანასკნელად გადამოწმდა 15.01.2025];
11. National Society for the Prevention of Cruelty to Children. "The Role of Parents and Religious Groups in Shaping Sex Education Policies in the UK". 2019;
12. Starrs AM, et al. Accelerate progress—“sexual and reproductive health and rights for all”, report of the Guttmacher-Lancet Commission. Lancet, 2018;
13. Swedish Government Report. Sexual Education in Swedish Schools: A Historical Overview. 2015;
14. The American College of Obstetricians and Gynecologists. Comprehensive Sexuality Education. 2016. <https://www.acog.org/clinical> [უკანასკნელად გადამოწმდა 15.01.2025];
15. The American Psychological Association (APA). Human Sexuality – Sexual orientation and gender diversity. <https://www.apa.org/topics/lgbtq> [უკანასკნელად გადამოწმდა 15.01.2025];
16. UNESCO. Comprehensive Sexual Education. 2023. <https://education-profiles.org/northern-africa-and-western-asia/armenia/~comprehensive-sexuality-education>. [უკანასკნელად გადამოწმდა 15.01.2025];
17. UNESCO. International Technical Guidance on Sexuality Education. 2018. <https://www.unesco.org/sdg4education2030/en/knowledge-hub/comprehensive-sexuality-education> [უკანასკნელად გადამოწმდა 15.01.2025];
18. UNFPA. Sexual and Reproductive Health in Azerbaijan: Challenges and Opportunities. 2015;

19. UNFPA. Sexual Health and Rights: Evidence and the Netherlands. 2021;
20. UN Free & Equal Campaign (United Nations). <https://www.unfe.org/> [უკანასკნელად გადმოწმდა 15.01.2025];
21. Weinberg, George, Society and the Healthy Homosexual. Historical Studies on Homophobia and Transphobia. 1971;
22. WHO - World Health Organization. Sexual and Reproductive Health.
https://www.who.int/health-topics/sexual-health#tab=tab_1 [უკანასკნელად გადმოწმდა 15.01.2025];
23. Women's Fund in Georgia. Public Health Studies and Reports from NGOs.
<https://2020.womenfundgeorgia.org/en/> [უკანასკნელად გადმოწმდა 15.01.2025];
24. World Health Organization. "Sex Education and Young People's Health: A Review of the Evidence". 2013.